

hänssler
CLASSIC

Pavel Šporcl

Paganiniana

Works for violin by

Paganini • Slavík • Ernst
Schnittke • Kreisler • Šporcl
Milstein • Kubelík

The Devil In The Details – Pavel Šporcl and a canon intoxicated by Paganini

By Ariane Todes

During his lifetime (1782–1840), there were rumours that Paganini had sold his soul to the Devil. His violin technique was so astonishing, his performance style so exuberant and his appearance so, well, demonic that there could be no other explanation. With modern medical knowledge, it now seems more likely that he had Marfans and Ehlers-Danlos syndromes, allowing him to stretch his hands in ways no one else could.

Whether or not he had natural advantages, Paganini changed the course of violin playing, as Pavel Šporcl explains: “He was the best – a magician of the violin. He became a global star – the tabloid newspapers gossiped about him and told readers to sell everything to buy a ticket to see him. He also did so much to advance violin playing and repertoire. Violin technique and the way we play today are largely due to Paganini.”

Nearly 200 years after his death, his music continues to challenge, says Šporcl: “His Caprices are the Mount Everest of the violin repertoire. They are so difficult that you can never play them 100 per cent. They keep me going, trying to be a better violinist. Caprices (in the form of etudes) are usually used as studies, designed for young musicians to learn a specific technique, but Paganini made them very beautiful – technically difficult, but always melodic and harmonically interesting. It’s a joy to play them.” On this album Šporcl plays the 24th Caprice.

Paganini’s influence continues with Josef Slavík’s *Caprice*, in what is a world premiere recording. In his day, the Bohemian violinist (1806–1833) was often compared to Paganini. Chopin wrote, “He plays like a second Paganini, but a rejuvenated one, who will perhaps in time surpass the first.” Further legend has it that Slavík heard Paganini play his *La Campanella* in Vienna and astonished the great violinist two days later when he visited him and was able to perform the piece without music, having memorised it at the concert.

Šporcl says: “The *Caprice* was written in 1824, when Slavík was still a student. I found the old printed music, as well as a very rare and hand-written autograph score. It has a charming adagio introduction and then a very difficult allegro, in double-stops.”

The only serious contender to the virtuoso crown in Paganini's lifetime was Heinrich Ernst (1814–1865), whose *Last Rose of Summer* is next. As a 14-year-old prodigy, Ernst heard Paganini performing in Vienna and became a groupie, following him on tour, trying to work out the secrets of his technique, learning his compositions by ear. He even played with the master in 1837 in Marseilles, after which he wrote (magnanimously), “The consensus of opinion was that I play with more sentiment, while he conquers more difficulties.”

Of Ernst's *Last Rose of Summer*, based on an Irish folk tune and a poem by Irish poet Thomas Moore, Šporcl says: “Everything is extremely difficult: double-stops, arpeggios, left-hand pizzicato, chords, double-stop

harmonics, scales. It all depends on structuring your hand position on the fingerboard – it's much more difficult than the 24th *Caprice*.”

Next is Nathan Milstein's tribute to Paganini, *Paganiniana*. Milstein (1904–1992) was one of the greatest violinists of the 20th century. Šporcl explains: “Milstein was a wonderful musician with a full acoustic sound, a unique style. You immediately recognise the sound as his. These *Paganiniana* variations include the theme of the 24th *Caprice*, and from the other caprices, too. There are some beautiful slower sections where you can show your musicality.”

Šporcl plays his own variations on ‘Where is my homeland?’, a theme composed by František Škroup for Josef Tyl's 1834 opera *Fidlovačka*, which became the Czech national anthem in 1918. He feels connected to the great Czech violin tradition and this piece is a chance to express that. “I often talk about the Czech violin school and my patriotic ancestors. They would

play this melody as an encore. I wanted to inspire people to be more proud about where they come from. The variations are extremely difficult, because I didn't want future violinists to say they are too easy!" he smiles.

Alfred Schnittke (1934–1998) is the most modern composer included, with his tribute, *A Paganini*. The only non-violinist here, he wrote many great works for violin. This one relates Paganini's life story, according to Šporcl: "It starts with Paganini being born, starting to play the violin and meeting the Devil. In the cadenza there are a few notes of a Paganini caprice and then something dissonant, and again, some Paganini, followed by a terrible chord. That's his struggle with the Devil. The last note is scordatura, with the G string tuned down a semitone, in an interval with the open D string, which is really dissonant. There he dies. A great piece."

Of all the violinists here, Fritz Kreisler (1875–1962) was the least virtuosic – he's better known for his charming encore

pieces. He's just as important as Paganini, says Šporcl: "He was the first violinist to apply vibrato to every note – he wanted each to be as beautiful as possible. Previously, violinists used vibrato, but not all the time. In his playing he used portamentos [the slides between notes], and he had a wonderfully loose sense of rhythm – everything was about the music and emotion. Like his playing, his compositions are noble, elegant, joyous. His *Recitative and Scherzo*, which he dedicated to violinist Eugène Ysaÿe, makes a lovely encore in the Romantic style.'

Finally, by way of bonus, Šporcl plays the cadenza for Paganini's Violin Concerto in D major, written by Jan Kubelík (1880–1940). The Czech violinist (father of the conductor Rafael Kubelík) was a superstar as a young man, winning awards and touring the US, but following the First World War his star waned. Šporcl explains: "I count Kubelík as the best Czech violinist in history. He performed most of his life on the famous "Emperor" Strad from 1715. Kubelík's technique was unmistak-

able and countless times he was called 'The New Paganini'. Paganini's Concerto No. 1 in D major was his favourite piece. Kubelík played the concerto many times and wrote this cadenza, but most people play the one by Émile Sauret. Kubelík's is much more melodic."

Like most of the works on this release, Kubelík's cadenza is part of a rich tradition of violinists creating their own music. This is less common now – Šporcl being an exception (he's written 45 pieces). He explains why he does it: "I've always admired violinists who wrote this kind of music and pieces. Who knows the instrument better than players themselves? That helps to be able to push the boundaries of what is possible." It's also a chance to pay tribute to the virtuosos who came before them and the history of the instrument: "These violinists were all inspired by each other. This album is about my respect for all these great players. I'm a fan of the history of violin playing – not just the Czech violin school. It's important to understand how other violinists play and compose – that's

how you become a better musician. That too is part of the Paganini heritage."

Pavel Šporcl and his famous blue violin are celebrated around the world. He is considered in the 'royal line' of Czech violinists, having been taught by the legendary teacher Vaclav Snítíl (himself taught by Jaroslav Kocian) as well as by Itzhak Perlman, Eduard Schmieder and Dorothy Delay. Šporcl whose iconic blue violin was created by leading contemporary instrument maker Jan Špidlen, has done a great deal to popularise classical music in his country – having sold more than 230,000 CDs and frequently appeared on television, including his recent documentary series on the great Czech violinists of yesteryear, and his regular top-rated program introducing children to music.

Šporcl records for Hanssler Classic and for Universal Music (previously for Supraphon or Cedille Records). His recordings including the Dvořák Violin Concerto with the Czech Philharmonic under Vladimír Ashkenazy, the Tchaikovsky Violin Concerto

with the Czech Philharmonic under Jiří Bělohlávek, Richard Strauss's and Korngold's concertos with the Prague Symphony Orchestra under Jiří Kout, and the complete Bach Sonatas and Partitas. Of his recording of Vivaldi's *The Four Seasons*, *Gramophone* magazine wrote, "Pavel Šporcl has established himself on disc as the most charismatic of Czech violinists, spontaneously imaginative and individual in everything he does..." His last album, "Christmas On The Blue Violin" (with the Royal Liverpool Philharmonic Orchestra conducted by Sebastian Lang-Lessing, for Universal Music Group) went platinum within eight weeks and even made the top 10 bestselling pop albums chart of its year (the only classical album to do so).

In addition to his classical activities, Šporcl leads a hugely successful gypsy music ensemble that has played more than 400 concerts internationally and recorded two successful albums. He has been presented with the Sri Chinmoy Torch Bearer Award at the United Nations in New York for his work bringing people together

through music, and is a recipient of the Medal Of Merit of the Czech Republic. He is the Artistic Director of the Kocian Usti Festival, Ameropa Music Summer Academy and also Patron of the Znojmo Music Festival.

During the pandemic-hit 2020-21 season, Šporcl was a tireless innovator and cultural leader – being the first classical musician to perform a 'drive in' concert, the first to give a concert on a lake (to socially distanced audience members in boats!), and giving livestreamed full concerto performances with pre-recorded backing tracks from his living room for *The Strad* and *The Violin Channel*. He also tirelessly and successfully lobbied members of the Czech government, in meetings with the Prime Minister, President of the Senate and ministers, to restore concert performances and for the government to be considerate of the plight of locked-down musicians.

Šporcl regularly performs internationally, in recent years including London's Cadogan Hall with the English Symphony Orchestra

("This may just be the finest account of Mendelssohn's E minor Concerto that I have heard" – *Musical Opinion*), sell-out concerts in Japan, festivals in Europe and tours of the US.

Đábel v detailech – Pavel Šporcl a album okouzlené Paganinim

Autor: Ariane Todes

Během Paganiniho života (1782–1840) se šířily pověsti o tom, že prodal svou duši ďáblu. Jeho houslová technika byla tak úžasná, styl vystupování tak energický a vzhled tak démonický, že nemohlo existovat žádné jiné vysvětlení. S moderními lékařskými znalostmi se nyní zdá pravděpodobnější, že trpěl Marfanovým syndromem a Ehlers-Danlosovou nemocí, což mu umožnilo roztáhnout prsty tak, jak to nikdo jiný nedokázal.

Ať už měl nebo neměl tyto vrozené výhody, Paganini změnil styl hry na housle, jak vysvětluje Pavel Šporcl: „Byl nejlepší – houslový kouzelník. Globální hvězda, o které psaly bulvární noviny a radily čtenářům prodat všechno, co mají, aby si mohli koupit lístek na koncert, jen aby ho mohli vidět hrát. Neskutečně povýšil houslovou hru a možnosti repertoáru. Technika houslí a způsob, jakým hrajeme dnes, jsou z velké části zásluhou Paganiniho.“

Hrát Paganiniho skladby téměř 200 let po jeho smrti je stále obrovská výzva, jak říká Šporcl: „On je jako Mount Everest houslového repertoáru. Některé jeho kompozice jsou tak obtížné, že je nikdy nemůžete hrát na 100 procent. Ale udržuji mě ve střehu a jejich neustálým cvičením se stávám lepším houslistou. Capriccia (ve formě etud) se obvykle používají jako studijní skladby určené mladým hudebníkům k osvojení konkrétní techniky, ale Paganini je učinil velmi krásnými – sice technicky obtížnými, ale mnohdy melodickými a harmonicky zajímavými. Je radost je hrát.“ Na tomto albu hraje Šporcl 24. Capriccio.

Vliv Paganiniho je znát i u Caprice Josefa Slavíka, natočeného pro toto album ve světové premiéře. Ve své době byl tento český houslista (1806–1833) často přirovnáván právě k Paganinimu. Frederyk Chopin o Slavíkovi napsal: „Hraje jako druhý Paganini, ale mladší, který možná časem překoná prvního.“ Legenda říká, že Slavík slyšel ve Vídni na koncertě hrát Paganiniho La Campanellu a o dva dny

později, když velkého mistra navštívil, byl schopen tuto nesmírně náročnou skladbu zahrát zpaměti, protože si ji z koncertu zapamatoval. Tím Paganiniho velmi ohromil.

A Šporcl pokračuje: „Capriccio bylo napsáno v roce 1824, kdy byl Slavík ještě studentem. Našel jsem starou tištěnou verzi a také velmi vzácný a ručně napsaný autograf autora. Skladba má v úvodu okouzující Adagio a poté velmi obtížné Allegro, celé ve dvojhmatech.“

Jediným vážným uchazečem o pomyslný titul krále houslistů za života Paganiniho byl Heinrich Wilhelm Ernst (1814–1865), jehož Poslední růže je další virtuózní skladbou na tomto albu. Jako čtrnáctiletý zázrak Ernst zaslechl Paganiniho vystupovat ve Vídni a stal se jeho obdivovatelem, následoval ho na turné, snažil se objasnit tajemství jeho techniky a naučit se jeho skladby podle sluchu. S mistrem si dokonce zahrál v roce 1837 v Marseille, poté velkoryse přiznal: „Všeobecné mínění bylo, že hrají s větším citem, zatímco on vítězí v obtížnostech.“

K Ernstově Poslední růži léta, inspirované irskou lidovou melodií a básní irského básníka Thomase Moora, Šporcl říká: „Celá kompozice je nesmírně obtížná: dvojhmaty, arpeggia, pizzicato levou rukou, akordy, dvojhlasé flažolety, stupnice. Dobré provedení záleží na správném a mnohdy nepřirozeném postavení ruky na hmatníku – tato skladba je ve své podstatě mnohem obtížnější než 24. Capriccio Paganiniho.“

Další nahrávkou na albu je pocta Nathana Milsteina Paganinimu, Paganiniana. Milstein (1904–1992) byl jedním z největších houslistů 20. století. „Milstein byl skvělý hudebník s plným tónem a jedinečným stylem,“ říká Pavel Šporcl. „Ten při poslechu poznáte okamžitě. Skladba Paganiniana začíná tématem Paganiniho 24. Capriccia, aby postupně zazněly variace na některá z dalších z 24. Capriccií italského mága. Není to ale pouze o technice, v některých krásných pomalejších částech může houslista ukázat i svoji muzikálnost.“

Šporcl na tomto albu hraje i vlastní variace na píseň „Kde domov můj“, téma složené Františkem Škroupem pro operu Fidlovačka od Josefa Kajetána Tyla z roku 1834, která se v roce 1918 stala českou národní hymnou. Šporcl tak navazuje na slavnou českou houslovou tradici a toto dílo považuje za šanci vyjádřit svoji příslušnost k ní. „Často mluvím o české houslové škole a mých vlasteneckých předcích, hrají tuto melodii jako přídavek. Chtěl jsem inspirovat lidi, aby byli více hrdí na to, odkud pocházejí. Variace jsou nesmírně obtížné, protože jsem nechtěl, aby budoucí houslisté říkali, že jsou příliš snadné!“ usmívá se.

Alfred Schnittke (1934–1998) je se skladbou A Paganini nejmodernějším skladatelem na tomto albu. Je zde zastoupen jako jediný nehouslista, napsal ale mnoho skvělých děl právě pro housle. Tato skladba souvisí, podle Šporcla, s Paganiniho životem: „Začíná narozením Paganiniho, prvními houslovými tóny, setkáním s ďáblem. V půlce je tzv. Kadence, ve které se objevuje vždy úryvek některého Paga-

niniho Capriccia, přerušný něčím nesouhlasným či disonantním akordem. To je jeho boj s Ďáblem. Poslední nota skladby je scordatura, tedy o půl tónu podladěná prázdná struna G znějící ve dvojhlasu s prázdnou strunou D. To je skutečně disharmonické. Na tomto místě Paganini umírá. Skvělá skladba.“

Ze všech zde zastoupených houslistů byl Fritz Kreisler (1875–1962) nejméně virtuózní – je známější spíše svými okouzujícími přídávky. Je však stejně důležitý jako Paganini, jak říká Šporcl: „Byl prvním houslistou, který použil vibrato na každou notu – chtěl, aby každá byla co nejkrásnější. Dříve houslisté také používali vibrato, ale ne tak často. Při hraní používal portamentos (glissanda mezi notami) a měl úžasně uvolněný cit pro rytmus – všechno bylo o hudbě a emocích. Stejně jako jeho hra jsou i jeho skladby ušlechtilé, elegantní a radostné. Jeho Recitativ a Scherzo, které věnoval houslistovi Eugènovi Ysaëovi, tvoří krásný doplněk v romantickém stylu.“

Jako bonus na toto album nahrál Šporcl Kadenci k Paganiniho houslovému koncertu D dur, kterou zkomponoval Jan Kubelík (1880–1940). Český houslista (otec dirigenta Rafaela Kubelíka) byl jako mladý opravdovou superstar. Absolvoval mnoho turné po USA i zbytku světa, ale po první světové válce jeho sláva klesala. Šporcl vysvětluje: „Kubelíka považuji za nejlepšího českého houslistu v historii. Většinu svého života hrál na světově proslulé Stradivariho housle „Emperor“ z roku 1715. Jeho technika byla nezaměnitelná, i proto ho nazývali „Nový Paganini“. Paganiniho Koncert č. 1 D dur byl Kubelíkovým oblíbeným dílem, které hrál mnohokrát. I když většina dnešních houslistů hraje spíše Kadenci od Émile Saureta, Kubelík si napsal vlastní, která je mnohem melodičtější.“

Stejně jako většina děl na tomto albu je i Kubelíkova Kadence součástí bohaté tradice houslistů, kteří skládají vlastní hudbu. To je nyní méně časté – Šporcl je výjimkou (napsal 45 skladeb). Sám vysvětluje: „Vždy jsem obdivoval houslisty,

kterí pro housle psali. Kdo zná nástroj lépe než samotní hráči? Znalost houslí pomáhá posunout hranice toho, co je možné.“ Je to také příležitost vzdát hold virtuosům, kteří žili před ním, a historii nástroje: „Všichni houslisté na albu se navzájem inspirovali. Album Paganiniana je o mé úctě ke všem těmto skvělým velikánům houslového umění. Jsem obdivovatelem historie hry na housle – nejen české houslové školy. Pro každého interpreta je důležité pochopit, jak hráli a skládali ostatní houslisté – tak se z vás stane lepší hudebník. I to je součástí dědictví Paganiniho.“

Pavel Šporcl je společně se svými proslulými modrými houslemi oceňován po celém světě. Je pokračovatelem „královské linie“ slavných českých houslistů, žákem legendárního pedagoga Václava Snítily (studoval u Jaroslava Kociana, žáka samotného zakladatele české houslové školy Otakara Ševčíka), ale také u Itzhaka Perlmana, Eduarda Schmiedera a Dorothy DeLay. Šporcl, jehož ikonické modré housle přímo pro něj postavil nejlepší současný

český houslař Jan Špidlen, se velmi zasloužil o popularizaci klasické hudby ve své zemi – prodal více než 230 000 CD, je častým hostem rozhlasových a televizních pořadů. Pro Českou televizi natočil také dokumentární cyklus o velkých českých houslistech historie a dlouhodobě uvádí oceňovaný pořad Hudební Perličky Pavla Šporcla seznamující již malé děti s klasickou hudbou.

Šporcl nahrává pro Hänssler Classic, Universal Music, v minulosti také pro Supraphon nebo Cedille Records. Jeho alba zahrnují širokou škálu houslového repertoáru od Dvořákova houslového koncertu s Českou filharmonií pod vedením Vladimíra Ashkenazyho, Čajkovského houslového koncertu opět s Českou filharmonií pod vedením Jiřího Bělohávk, koncertů R. Strausse a E. W. Korngolda se Symfonickým orchestrem Hl. m. Prahy pod vedením Jiřího Kouta po kompletní Bachovy Sonáty a partyty pro sólové housle. Prestižní server Gramophone k nahrávce Vivaldiho Čtvero ročních období napsal: „Pavel Šporcl se na albu

etabloval jako nejcharismatictější český houslista, spontánní, nápaditý a osobitý ve všem, co dělá ...“ Jeho poslední album „Vánoce na modrých houslích“, natočené s Královskou liverpoolskou filharmonií pod vedením Sebastiana Lang-Lessinga pro Universal Music Group, získalo Platinovou desku během pouhých osmi týdnů a dokonce se dostalo do žebříčku TOP 10 nejprodávanějších alb roku jako jediné klasické album.

Kromě svých klasických koncertů Šporcl hraje nesmírně úspěšný program s vlastní cikánskou cimbálovou kapelou (s tímto repertoárem natočil i dvě úspěšná alba), který odehrál na více než 400 koncertech po celém světě. Za jeho činnost spojující lidi celého světa prostřednictvím hudby mu byla udělena cena Sri Chinmoy v New Yorku, je držitelem Medaile za zásluhy o stát České republiky. Šporcl je též uměleckým ředitelem festivalu Kocianovo Ústí, Mezinárodní hudební akademie Ameropa Music a také patronem Hudebního festivalu Znojmo.

Během pandemického omezení sezóny 2020-21 byl Šporcl neúnavným inovátorem a kulturním lídrem – stal se světově prvním hudebníkem klasické hudby, který odehrál koncert „drive in“, prvním, kdo koncertoval na jezeře (pro vzdálené diváky na lodích!) a prvním umělcem, který živě streamoval koncerty z jeho obývacího pokoje s nahranými orchestrálními doprovody pro The Strad a The Violin Channel. Neúnavně a úspěšně loboval u členů české vlády při setkáních s předsedou vlády, předsedou Senátu a dalšími ministry kvůli obnově koncertních vystoupení a zlepšení podmínek hudebníků v době uzavření kultury.

Šporcl pravidelně vystupuje na mezinárodních pódiích, v posledních letech například v londýnské Cadogan Hall s Anglickým symfonickým orchestrem (*„To bylo nejlepší provedení Mendelssohnova Koncertu e moll, jaké jsem kdy slyšel“ – hudební kritik Robert Matthew-Walker*), vyprodává koncerty v Japonsku, na festivalech v Evropě i turné po USA.

Der Teufel im Detail – Pavel Šporcl und ein von Paganini beflügelter Kanon von Ariane Todes

Zu seinen Lebzeiten (1782-1840) kamen Gerüchte auf, Paganini habe seine Seele an den Teufel verkauft. Die virtuose Technik seines Geigenspiels war so erstaunlich, die Art seiner Darbietungen in solchem Maße überschwänglich und seine Erscheinung so dämonisch, dass es keine andere Erklärung gab. Nach heutigen medizinischen Erkenntnissen ist es wahrscheinlicher, dass er unter dem Marfan- und dem Ehlers-Danlos-Syndrom litt, was ihm erlaubte, seine Finger so zu dehnen wie kein anderer.

Ob er nun angeborene Vorteile besaß oder nicht, Paganini veränderte die Art und Weise des Geigenspiels, wie Pavel Šporcl erklärt: „Er war der Beste – ein Zauberkünstler der Violine. Er wurde ein weltbekannter Star – die Boulevardzeitungen schwärmten von ihm und empfahlen den Leuten, alles zu verkaufen um eine Eintrittskarte zu ergattern, damit sie ihn erleben könnten. Er arbeitete auch unermüd-

lich, um das Geigenspiel zu verbessern und das Repertoire zu erweitern. Die Geigentechnik und die Art und Weise, wie wir heute spielen, verdanken wir größtenteils Paganini.“

Fast zweihundert Jahre nach seinem Tode stellt seine Musik noch immer eine Herausforderung dar, sagt Šporcl: „Seine Capriccios sind das Nonplusultra des Geigenrepertoires. Sie sind so schwierig, dass man sie nie hundertprozentig spielen kann. Sie treiben mich bei meinen Versuchen, ein besserer Geiger zu werden, immer wieder an. Capriccios (in Form von Etüden) werden üblicherweise als Übungen benutzt, für junge Musiker entworfen, die eine bestimmte Technik lernen wollen, doch Paganini gestaltete sie wunderschön – technisch gesehen schwierig, aber immer melodisch und harmonisch interessant. Sie zu spielen ist ein Vergnügen.“ Bei diesem Album spielt Šporcl das 24. Capriccio.

Paganinis Einfluss setzt sich mit Josef Slavíks *Capriccio* fort, dessen Aufnahme eine Weltpremiere ist. Zu seiner Zeit

(1806-1833) wurde der böhmische Geiger oft mit Paganini verglichen. Chopin schrieb: „Er spielt wie ein zweiter Paganini, jedoch ein verjüngter, der den ersten möglicherweise mit der Zeit übertreffen wird.“ Einer weiteren Legende nach hörte Slavík Paganini in Wien seine *La Campanella* spielen und überraschte den großartigen Geiger zwei Tage später, indem er ihm einen Besuch abstattete und es fertigbrachte, das Stück ohne Noten vorzutragen, da er es sich beim Konzert eingeprägt hatte.

Šporcl dazu: „Das *Capriccio* wurde 1824 komponiert, als Slavík noch ein Student war. Ich habe sowohl den alten Notendruck als auch eine sehr seltene und handgeschriebene Partitur gefunden. Sie hat eine bezaubernde Adagio-Einleitung und danach ein sehr schwieriges Allegro mit Doppelgriffen.“

Der einzige ernstzunehmende Herausforderer auf Paganinis meisterhaftem Höhepunkt war Heinrich Ernst (1814-1865) mit seiner Variation von *Last Rose of Summer*.

Als vierzehnjähriges Wunderkind hörte Ernst Paganini in Wien spielen und wurde ein begeisterter Anhänger. Er folgte ihm auf seinen Tournéen und versuchte, den Geheimnissen seiner Technik auf die Spur zu kommen, indem er seine Stücke nach Gehör lernte. Er spielte sogar mit dem Meister 1837 in Marseille, woraufhin er (großmütig) schrieb: „Die allgemeine Meinung war, dass ich mit mehr Gefühl spiele, während er mehr Hürden bewingt.“

Von Ernsts *Last Rose of Summer*, die auf einer irischen Volksweise und einem Gedicht des irischen Dichters Thomas Moore beruht, sagt Šporcl: „Alles ist unglaublich schwierig:

Doppelgriffe, Arpeggien, linke Hand Pizzicato, Akkorde, Doppelgriff-Flageoletttöne, Tonleitern. Es hängt alles von der Aufteilung der Handposition auf dem Griffbrett ab – das ist viel schwieriger als beim 24. *Capriccio*.“

Einer der größten Geiger des zwanzigsten Jahrhunderts, Nathan Milstein (1904-

1992) zollte Paganini mit der *Paganiniana* seine Anerkennung. Šporcl erklärt:

„Milstein war ein wunderbarer Musiker mit Klangfülle und einem einzigartigen Stil. Man erkennt ihn sofort an seinem Klang. Diese *Paganiniana* Variationen enthalten die Themen des 24. Capriccios und auch der anderen. Es gibt einige schöne langsamere Abschnitte, bei denen man seine Musikalität zeigen kann.“

Šporcl spielt seine eigenen Variationen in „Wo ist meine Heimat?“, ein Thema, das von František Škroup für Josef Tyls Oper *Fidlovačka* von 1834 komponiert wurde, welches im Jahre 1918 die tschechische Nationalhymne wurde. Er fühlt sich mit der großartigen tschechischen Geigentradition verbunden und dieses Stück ist eine Gelegenheit, das auszudrücken. „Ich rede oft über die tschechische Geigenschule und meine patriotischen Vorfahren. Sie spielten gern diese Melodie als Zugabe. Ich wollte die Menschen dazu anregen, stolzer auf ihre Herkunft zu sein. Die Variationen sind unglaublich schwierig, weil ich nicht möchte, dass zukünftige

Geiger sagen, sie wären zu leicht!“, lächelt er.

Mit seinem Werk *A Paganini* ist Alfred Schnittke (1934-1998) der modernste der hier genannten Komponisten, die ihm sein Tribut zollen.

Obwohl er kein Geiger war, schrieb er viele großartige Werke für Violine. Seine Komposition knüpft laut Šporcl an Paganinis Lebensgeschichte an: „Sie beginnt mit Paganinis Geburt, seinen Anfängen als Geiger und dem Treffen mit dem Teufel. In der Kadenz gibt es ein paar Noten aus einem der Capriccios von Paganini, dann einige Dissonanzen, schließlich wieder etwas Paganini, gefolgt von einem ungeheuerlichen Akkord. Das ist sein Kampf mit dem Teufel. Bei der letzten Note ist die G-Saite einen halben Ton tiefer gestimmt, wodurch ein Intervall mit der leeren D-Saite entsteht, das wirklich dissonant klingt. An dieser Stelle stirbt er. Ein großartiges Stück.“

Von all den aufgezählten Geigern war Fritz Kreisler (1875-1962) der am wenigsten virtuose – er ist besser bekannt für seine bezaubernden Zugaben. Er ist genauso bedeutend wie Paganini, sagt Šporcl: „Er war der erste Geiger, der jede Note mit Vibrato spielte – jede sollte so schön wie möglich sein. Auch früher spielten Geiger mit Vibrato, aber nicht durchgängig. Bei seinem Geigenspiel benutzte er Portamentos (die Übergänge zwischen den Noten), und er besaß ein wunderbar lockeres Gespür für den Rhythmus – alles ging über die Musik und das Gefühl. Seine Kompositionen sind wie sein Geigenspiel vornehm, geschmackvoll und fröhlich. Sein *Rezitativ und Scherzo*, welches er dem Geiger Eugène Ysaÿe gewidmet hat, bildet eine herrliche Zugabe im romantischen Stil.“

Zum Abschluss, als Bonus, spielt Šporcl die von Jan Kubelik (1880-1940) geschriebene Kadenz für Paganinis Violinkonzert in D-Dur. Als junger Mann war der tschechische Geiger (Vater des Dirigenten Rafael Kubelik) ein Superstar, er gewann

Auszeichnungen und unternahm Tourneen durch die USA, doch infolge des Ersten Weltkrieges schwand sein Ruhm. Šporcl erklärt: „Ich zähle Kubelik zu den besten tschechischen Geigern der Geschichte. Die meiste Zeit seines Lebens spielte er auf der berühmten „Kaiser“ Stradivari von 1715. Kubeliks Technik war unverkennbar und unzählige Male wurde er „Der neue Paganini“ genannt. Paganinis Konzert Nr. 1 in D-Dur war sein Lieblingsstück. Kubelik spielte das Konzert mehrfach und schrieb diese Kadenz, aber die meisten Leute spielen die von Émile Sauret. Kubeliks Kadenz ist jedoch viel melodischer.“

Wie die meisten Werke dieser Aufnahme ist Kubeliks Kadenz Teil einer reichen Tradition von Geigern, die ihre eigene Musik erschaffen. Jetzt ist dies mit Ausnahme von Šporcl (er hat 45 Stücke geschrieben) seltener geworden. Er erklärt: „Ich habe Geiger, die diese Art von Musik schrieben, immer bewundert. Wer kennt das Instrument besser als derjenige, der es spielt? Das befähigt einen, die Grenzen des

Möglichen zu überwinden.“ Auch ist es eine Gelegenheit, den früheren Geigern und der Geschichte des Instruments seine Anerkennung zu zollen: „Diese Geiger wurden alle voneinander beeinflusst. Dieses Album steht für meinen Respekt für all diese großartigen Musiker. Ich bin ein Fan der Geschichte des Geigenspiels – nicht nur der der tschechischen Geigenschule. Es ist wichtig zu verstehen, wie andere Geiger spielen und komponieren – so wird man selbst ein besserer Musiker. Auch das ist Teil des Paganini-Erbes.“

Pavel Šporcl und seine berühmte blaue Geige werden auf der ganzen Welt gefeiert. Er zählt zu der „Elite“ der tschechischen Geiger und wurde sowohl von dem legendären Lehrer Václav Šnitil (selbst Schüler von Jaroslav Kocian) sowie Itzhak Perlman, Eduard Schmieder und Dorothy Delay unterrichtet. Šporcl, dessen Kultstatus besitzende blaue Geige vom gegenwärtig führenden Geigenbauer Jan Spidlen angefertigt wurde, hat großen Anteil daran, klassische Musik in seiner Heimat bekannt zu machen – er verkaufte

mehr als 230.000 CDs und erschien vielfach im Fernsehen, einschließlich seiner jüngsten Dokumentationen über die großen tschechischen Geiger der Vergangenheit, sowie sein regelmäßiges, bestbewertetes Programm, das Kindern Musik nahebringt. Šporcl nimmt bei Hänssler Classic und Universal auf (früher auch bei Supraphon und Cedille Records).

Seine Aufnahmen beinhalten Dvořáks Violinkonzert mit der Tschechischen Philharmonie unter der Leitung Vladimir Ashkenazys, Tschaikowskis Violinkonzert mit der Tschechischen Philharmonie unter Jíří Bělohávek, die Konzerte von Richard Strauss und Korngold mit den Prager Philharmonikern unter Jíří Kout und die kompletten Bachsonaten und Partiten. Über seine Aufnahme von Vivaldis *Die vier Jahreszeiten* schrieb das *Gramophone* Magazin: „Mit seinen Aufnahmen hat Pavel Šporcl sich als der charismatischste aller tschechischen Geiger etabliert, spontan fantasievoll und in allem was er tut individuell ...“ Sein letztes Album, *Christmas On The Blue Violin* (mit dem Royal Liverpool Philharmonic

Orchestra unter der Leitung von Sebastian Lang-Lessing für Universal) wurde innerhalb von acht Wochen mit Platin ausgezeichnet und schaffte es sogar auf die Top 10 der erfolgreichsten Pop-Alben Charts des Jahres (seines Zeichens das einzige Klassik-Album).

Zusätzlich zu seinem Engagement für klassische Musik leitet Šporcl ein äußerst erfolgreiches Zigeunermusik-Ensemble, das weltweit bereits mehr als 350 Konzerte aufführte. In New York bekam er für seine Arbeit, Menschen durch Musik zu verbinden eine Auszeichnung von den Vereinten Nationen und hat die Verdienstmedaille der Tschechischen Republik erhalten.

Er ist künstlerischer Leiter des Kocian Usti Festivals, der Ameropa Music Summer Academy und des Znojmo Musikfestivals.

Während der durch die Pandemie betroffenen Saison 2020-21 war Šporcl unermüdlicher Vorkämpfer und eine kulturelle Leitfigur – er war der erste klassische Musiker, der ein „Drive-in“-Konzert veranstaltete, der erste, der ein Konzert auf einem See gab

(vor einem die Abstandsregeln einhalten- den Publikum in Booten!), und führte umfassende Livestream-Konzerte mit vorher aufgezeichneten Hintergrundaufnahmen für *The Strad* und *The Violin Channel* in seinem Wohnzimmer auf. Ebenso unermüdlich und erfolgreich nahm er in Treffen mit dem Ministerpräsidenten, dem Senatsvorsitzenden und den Ministern Einfluss auf Mitglieder der tschechischen Regierung, um endlich wieder Konzertveranstaltungen zu ermöglichen und die Regierung auf die Notlage der Musiker im Lockdown aufmerksam zu machen.

Šporcl tritt regelmäßig international auf, darunter in den letzten Jahren auch in der Londoner Cadogan Hall mit dem English Symphony Orchestra („Dies dürfte die beste Interpretation von Mendelssohns Violinkonzert e-Moll sein, die ich je gehört habe“ – *Musical Opinion*) sowie in ausverkauften Konzerten in Japan, Festivals in Europa und Tourneen durch die USA.

*Übersetzung aus dem Englischen:
Sara-Maria Kuhn für JMB Translations,
Berlin*

Recordings:

August 26, 28, 30 + 31, 2020; September 18 + 19, 2020
Recording Studio of The Academy of Performing Arts, Prague

Sound engineer & producer: Ondřej Urban, Jiří Gemrot

Programme notes: Ariane Todes

Translations: Pavel Šporcl, Martina Fišerová
Sara-Maria Kuhn for JMB Translations, Berlin

Photos: Lenka Hatašová

Graphic Arts: Birgit Fauseweh

© 2021 hänssler CLASSIC / Profil Medien GmbH
D – 73765 Neuhausen
info@haensslerprofil.de, www.haensslerprofil.de

HC20069